

عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر گرایش به خرابکاری (مطالعه موردی: دانش آموزان دبیرستانی شهر یاسوج)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۹/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۴/۱۷

کرامت‌اله راسخ،^۱ عبدالرسول عباسی نصرآباد سفلی^۲

از صفحه ۱ تا ۲۴

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، بررسی عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر گرایش به رفتار وندالیستی در میان دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج است.

روش‌شناسی: روش تحقیق از نوع پیمایشی است و برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که با مراجعه به داوران متخصص تعیین اعتبار صوری گردید و با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ، پایایی آن مورد محاسبه قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق، دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستانی شهر یاسوج در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ است که تعداد آنها ۷۴۸۳ است. حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، ۳۶۶ نفر محاسبه شد و برای انجام نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی با استفاده از آزمون تی، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره انجام گرفت.

یافته‌های تحقیق: یافته‌های پژوهش نشان داد، متغیرهای جنسیت، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، موفقیت تحصیلی، محرومیت نسبی، بی‌هنجاری، احساس تنفر از خویشان، احساس انزوای اجتماعی، احساس بی‌قدرتی و از خودبیگانگی، رابطه معناداری با گرایش به رفتار وندالیستی دارند و قادر هستند ۰/۳۷ از تغییرات آن را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: نتیجه‌گیری اساسی تحقیق حاضر این است که بین رفتار ناهنجار جوانان و عوامل اجتماعی ارتباط وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: عوامل اجتماعی، وندالیسم، دانش‌آموزان دبیرستانی، یاسوج

۱- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد جهرم، گروه جامعه‌شناسی، جهرم (نویسنده مسئول) Krasekh@gmail.com
۲- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد جهرم Abdalrasool-abbasi55@yahoo.com

مقدمه

انسان‌ها در فراز و نشیب تاریخ همیشه از دردها و آسیب‌های اجتماعی بسیاری رنج برده و همواره در جستجوی یافتن علل و انگیزه‌های آن‌ها بوده‌اند تا راه‌ها و شیوه‌هایی را برای رهایی از آن‌ها بیابند. نوجوانان و جوانان از جمله گروه‌های اجتماعی هستند که بیشتر از سایر قشرها در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دارند. اصولاً، نوجوانان و جوانان آمادگی زیادی برای پذیرش ارزش‌های نو دارند، طوری که می‌توان آن‌ها را دماسنج تغییرات اجتماعی تعبیر کرد. پدیده وندالیسم و گرایش به خرابکاری در میان جوانان در جوامع گوناگون مشاهده می‌شود، صاحب‌نظران بسیاری معتقدند که باید حساب این‌گونه گرایش‌ها در میان جوانان را از تجاوز، سرکشی، عصیان، کلاهبرداری، سرقت و آدمکشی و دیگر اعمال مشابه بزرگسالان جدا کرد (فرجاد، ۱۳۶۹: ۲۳). ایران کشوری در حال توسعه است و مانند دیگر کشورهای در حال توسعه با مسائل و چالش‌های متعددی مواجه است. وندالیسم از جمله پدیده‌های اجتماعی است که اگرچه مبحثی جدید نیست، ولی به‌عنوان یک مسئله اجتماعی نظر پژوهشگران بسیاری را در داخل و خارج از کشور به خود جلب کرده است. شهر یاسوج مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد و همزمان شهرستان بویراحمد است و براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ نزدیک ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد (مرکز آمار ایران). اگرچه یاسوج سابقه تاریخی طولانی دارد، با این حال تا سال ۱۳۵۵ بخشی از شهرستان کازرون در استان فارس بود، پس از جدا شدن این منطقه از استان فارس و تأسیس استان کهگیلویه و بویراحمد، مرکز این استان شد.

استان کهگیلویه و بویراحمد و از جمله شهر یاسوج همچنان دارای ساختار قومی است و ساختارهای شهری به دلایل مختلف در این شهر هنوز از استحکام لازم برخوردار نیستند (امان‌اللهی بهاروند، ۱۳۹۳). نزاع‌های قومی و درگیری‌های معمول هنوز بخشی از زندگی مردم این شهر هستند. همان‌طور که در ادبیات توسعه با آن آشنا هستیم، هنوز عناصر فکر شهروندی در ایران و به‌خصوص در مناطقی مانند کهگیلویه و بویراحمد از استحکام لازم برخوردار نیستند. تاکنون پژوهش‌های زیادی درباره عناصر شهروندی در ایران و در مناطقی که با این مسئله درگیر هستند، انجام نگرفته است. به علت حساسیت موضوع و فقدان پژوهش‌های لازم در این زمینه از ورود به این بحث در پژوهش خودداری می‌شود. پژوهش‌هایی از این قبیل باید راهگشای ورود به این‌گونه

بحث‌ها باشد. بنابراین، پژوهش‌ها درباره گرایش به وندالیسم در این ساختارهای اجتماعی نه فقط ضروری، بلکه حیاتی هستند.

بیان مسئله

۴ وندالیسم یا خرابکاری یکی از مسائل اجتماعی کنونی مهم در ایران است. وندالیسم نه فقط خسارات بعضاً هنگفتی به بودجه عمومی کشور می‌رساند، بلکه در برخی مواقع، زندگی اجتماعی و حتی روزمره انسان‌ها را دچار اختلال می‌کند (قائم‌فر، ۱۳۸۶). اگرچه آسیب‌شناسان اجتماعی ادعا می‌کنند که شکل‌ها و انواع ناهنجاری‌ها و نژندهای اجتماعی چون سرقت، قتل، قمار، قاچاق، خودکشی، فحشاء، اعتیاد، الکلیسم، وندالیسم و نظایر آن معلول مناسبات ناسازگار فرد و جامعه است، لیکن شکل‌ها و انواع خاص کج روی‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی و حتی فهم از کژ رفتاری با ساختارها، سازمان‌ها، نهادها و روابط اجتماعی تولیدی خاص در دوره‌های تاریخی معین ارتباط نزدیک دارد. در طول تاریخ بشر مشاهده شده، رفتاری که در عصری بزهکارانه تلقی شده است، در وضعیت اجتماعی و تاریخی متفاوت، رفتار معمولی است (راسخ، ۱۳۹۱: ۱۸۹).

مصدق بارز ارتباط مناسبات اجتماعی و تاریخی با اعمال و رفتار بزهکاری را می‌توان به‌وضوح در مورد وندالیسم جوانان مشاهده کرد. وندالیسم به شکل امروزی پدیده جدیدی است که بیشتر در جوامع مدرن مشاهده می‌شود و پسران جوان شهرنشین گرایش بیشتری به ارتکاب آن نشان می‌دهند و از نوع بزهکاری ملایم محسوب می‌شود که معمولاً از منظر مراجع قضایی و جامعه قابل اغماض است. برخی متفکران اجتماعی بر این نظر هستند که انگیزه و علل رفتار خرابکارانه از نوع وندالیسم را باید در چارچوب رفتار جمعی مطالعه کرد، رفتاری احساسی و هیجانی که از طریق تقلید سرایت می‌کند. کوهن (۱۹۵۵) بر این باور است که خرابکاری معمولاً به‌وسیله پسران جوانان وابسته به قشرهای فرودست با هدف کسب مقام و منزلت گروهی انجام می‌شود، زیرا آن‌ها قادر نیستند بر اساس استانداردهای مدرسه با دانش‌آموزان طبقه متوسط رقابت کنند. به اعتقاد کوهن، معلمان معمولاً در ارزیابی دانش‌آموزان مقیاس‌هایی را ملاک قرار می‌دهند که بر اساس استانداردهای طبقه متوسط تعیین شده است، این امر موجب می‌گردد تا پسران جوان طبقات پایین با عضویت در دسته‌های بزهکار با شاخص‌هایی ارزیابی شوند

که برای آن‌ها ارضاء کننده است. تفریح، خوش‌گذرانی و لذت‌گرایی کوتاه‌مدت در گروه‌های بزهکار از دیگر انگیزه‌های گرایش جوانان به رفتار خرابکارانه است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲). تحقیق نزاع جمعی در استان کهگیلویه و بویراحمد از اهمیت خاصی برخوردار است، زیرا همان‌طور که میرفردی و دیگران (۱۳۹۰) تأکید دارند، نزاع نوعی بی‌نظمی در روابط اجتماعی میان افراد و گروه‌ها بوه و یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی استان کهگیلویه و بویراحمد است.

مطالعات گسترده‌ای درباره وندالیسم انجام گرفته است که ما به برخی از آن‌ها اشاره خواهیم کرد (پور افکاری، ۱۳۸۳؛ چلبی و دیگران، ۱۳۸۴؛ حقی و دیگران، ۱۳۸۷؛ خیال‌پرستان، ۱۳۸۸؛ ربانی و دیگران، ۱۳۸۸؛ عبداللهی و دیگران، ۱۳۷۲؛ نظری، ۱۳۸۶؛ هاشمی، ۱۳۸۷). مطالعاتی نیز در این زمینه در استان کهگیلویه و بویراحمد انجام شده است، لیکن اهمیت موضوع برای این استان و به‌خصوص شهر یاسوج تا آن میزان است که باید پژوهش‌های جدیدی در این خصوص انجام شود. این پژوهش با این هدف انجام می‌گیرد تا تأثیر عواملی مانند؛ احساس محرومیت نسبی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی، تفاوت جنسیتی، خود بیگانگی، احساس انزوای اجتماعی، احساس تنفر از خویشان، شناخت انواع رفتارهای انحرافی بر اعمال وندالیستی دانش‌آموزان شهر یاسوج مشخص شود. مسئله نزاع و وندالیسم در مدارس یاسوج پیامدهای اجتماعی گوناگونی را در برداشته که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به کاهش ابعاد گوناگون امنیت در این شهر اشاره کرد. یکی از دلایل اصلی گرایش وندالیستی در میان دانش‌آموزان این شهر، ساختار اجتماعی آن است. یاسوج ساختار قبیله‌ای دارد و اساس انسجام اجتماعی در این شهر هنوز وابستگی‌های قومی است. این‌گونه وابستگی‌ها ضمن تقویت انسجام اجتماعی در میان جماعت موردنظر، زمینه‌ساز درگیرهای قومی است که انعکاس آن در رفتار دانش‌آموزان به‌وضوح دیده می‌شود. هرگونه تلاش برای توضیح این ساختار ممکن است سبب سوءتفاهم شود، بنابراین همین اشاره مختصر به موضوع با توجه به چارچوب مقاله کافی است.

مبانی نظری

رویکردهای نظری درباره بزهکاری عمدتاً به پنج گروه تقسیم می‌شوند؛ (۱) نظریه‌های زیست‌شناختی که از آن میان می‌توان به نظرات لمبروزو، آیزینگ، شلدون اشاره کرد، (۲) نظرات روان‌شناختی زیگموند فروید و سالی جنکینز،^۱ (۳) نظریه‌های جامعه‌شناختی انحرافات اجتماعی از جمله نظریه آنومی امیل دورکیم، نظریه ساخت اجتماعی و آنومی رابرت مرتون، نظریه کنش اجتماعی و آنومی تالکوت پارسونز، نظریه‌های بوم‌شناختی پارک، برگس، شاو و مک‌کی، نظریه‌های تضاد مارکس و انگلس، ولد، ترک، کویینی، نظریه‌های خرده‌فرهنگی، نظریه پسران بزهکار کوهن، نظریه فرهنگ طبقه پائین میلر، نظریه فرصت افتراقی کلووارد و هلین،^۴ نظریه‌های روان‌شناختی اجتماعی که شامل نظریه کنترل اجتماعی هیرشی، نظریه‌های یادگیری اجتماعی از جمله نظریه‌های هم‌نشینی افتراقی ساترلند و نظریه تقلید، نظریه کنش متقابل اجتماعی مانند نظریه برچسب‌زنی بکر و لمرت و سرانجام نظریه‌های بیگانگی مانند نظریه مارکس، وبر، زیمل، فروم و سیمن می‌شود،^۵ نظریه‌های فمینیستی که شامل نظریه‌های مارکسیستی فمینیستی، فمینیسم رادیکال و فمینیسم سوسیالیستی می‌شود. در ادامه به این رویکردهای نظری کوتاه اشاره می‌شود.

برخی آسیب‌شناسان اجتماعی بر این باورند که عوامل زیست‌شناختی مانند نقص جسمانی و وضعیت خاص ژنتیکی را باید علت کج‌روی اجتماعی دانست. از آن جمله می‌توان از سزار لمبروزو پزشک ایتالیایی نام برد که معتقد به وجود جرم طبیعی یا مجرم بالفطره است. وی معتقد است که عوامل زیست‌شناختی مانند نقص جسمانی و وضعیت خاص ژنتیکی را باید علت کج‌روی اجتماعی دانست، لمبروزو ادعا کرد که اغلب جنایتکاران و کج‌روان اجتماعی در ساختمان بدن یا اعمال بدنی خود دارای نقایصی هستند. از این مقدمات نتیجه گرفت که میان نقص بدنی از یک‌سو و جنایت از سوی دیگر رابطه نزدیکی وجود دارد. این رویکرد نظری با مخالفت‌های جدی روبه‌رو شد.^۲ هانس آیزینگ نیز نظراتی نزدیک با لمبروزو دارد. او نیز توارث را عامل تأثیرگذار بر ارتکاب تبه‌کاری می‌داند، به نظر او انگیزه نخستین انسان، لذت‌جویی و درد‌گریزی است.

1- Sally Jenkins

2- Ellwood

این انگیزه را نمی‌توان با مجازات قانونی مهار کرد، چراکه در بیشتر موارد لذت‌جویی نیازی آنی است، درحالی‌که مجازات با دیرکرد زمانی در انتظار فرد است. آیزینگ در ضمن مدعی است که بین ویژگی‌های شخصیتی چون برون‌گرایی و رفتار انحرافی رابطه وجود دارد. فرد برون‌گرا ماجراجو و مغرور است، سریعاً واکنش نشان می‌دهد، تمایل به پرخاشگری دارد، زود از کوره در می‌رود، احساسات وی در کنترلش نیست. او بدون تأمل و اندیشه عمل می‌کند. به نظر آیزینگ همه مردم درجایی میان درون‌گرایی و برون‌گرایی قرار دارند؛ اما نمونه رفتاری که امکان جنایت را افزایش می‌دهد از نوع برون‌گراست (احمدی، ۱۳۸۴: ۲۸-۲۶).

بسیاری از روان‌شناسان، پدیده انحراف را ناشی از عدم رشد کامل شخصیت فرد می‌دانند. به‌زعم آنان مخرج مشترک روانی جرم‌زایی، احساس ناامنی است که در تمام بزه‌کاران وجود دارد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۲۵-۱۲۴). در رویکردهای روان‌شناختی آنچه به‌عنوان علل انحراف مطرح‌شده عواملی از قبیل ناپه‌نجاری‌های شخصیتی، استرس‌های هیجانی و افسردگی است. در مورد رویکردهای روانی، به نظریه روان‌کاوی فروید در تبیین رفتار انحرافی توجه خاص شده است. رویکرد روان‌شناختی انحراف همچنین به ارتباط متقابل میان هوش و انحراف و شخصیت و انحراف توجه دارد. فروید در نظریه شخصیت خود کثرت‌فتری را گونه‌ای بیماری روانی ارزیابی می‌کند که در یکی از لایه‌های شخصیت (نهاد، خود و فرا خود) فرد یا روابط آن‌ها با یکدیگر پدید می‌آید. او معتقد است کج‌روی‌ها و جرایم افراد به شرایط روانی و وضعیت شخصیتی آن‌ها مرتبط است و رفتار اجتماعی به‌وسیله کشش‌های اساسی بیولوژیک، ظرفیت فکری یا خود برتر شکل می‌گیرد و بالاخره فروید در مبحث سازوکارهای دفاعی کج‌رفتاری را به‌عنوان سازوکارهای دفاعی از قبیل گوشه‌گیری، بی‌حالی و درون زنی، نسبت دادن خصوصیات دیگری به خود و گرایش ضد خود، واپس‌زدگی، ایجاد واکنش و توجیه عقلانی از مهم‌ترین سازوکارهای دفاعی به‌حساب می‌آورد.

نظریه‌های انحرافات اجتماعی نظیر نظریه آنومی دورکیم، مرتون و پارسونز و نظریه بوم‌شناختی پارک و برگس که با رویکرد وفاق اجتماعی به تبیین پدیده انحراف اجتماعی پرداخته‌اند به حفظ وضع موجود باور داشته و جامعه را نظامی متشکل از اجزاء سازگار با یکدیگر و در حال نظم و تعادل می‌دانند. در این رویکرد، انحرافات اجتماعی در

راستای بر هم خوردن نظم و تعادل اجتماعی و به‌عنوان تهدیدی برای ثبات و دوام نظام اجتماعی مورد توجه قرار گرفته و برحسب نظم اجتماعی تبیین می‌شود (کسلر، ۱۳۹۱: ۳۷-۱۷).^۱ نظریه آنومی دورکیم یکی از پرآوازه‌ترین نظریه‌های جامعه‌شناسی کژ رفتاری و انواع صور نابهنجاری‌های اجتماعی است. به نظر دورکیم کژ رفتاری و بزهکاری یک واقعیت اجتماعی است و از این رو بهنجار است و نه نابهنجار؛ اما این امر در هر وضعیت اجتماعی درست نیست. جنایت در واقع تعیین‌کننده مرزهای وجدان اجتماعی و اخلاق جمعی است. بدین گونه جنایت با وجدان جمعی بستگی دارد. اگر وجدان جمعی دگرگون شود و تحول یابد مفهوم جنایت و بزهکاری نیز دگرگون می‌شود. بدین ترتیب بزهکاری با دگرگونی اجتماعی بستگی دارد و در مواردی دارای پیامدهای مناسب برای تحولات اجتماعی است. چه بسا که جنایتکاران امروز نوآوران و پیامبران فردا باشند (اشرف، ۱۳۵۴: ۱۶۹).

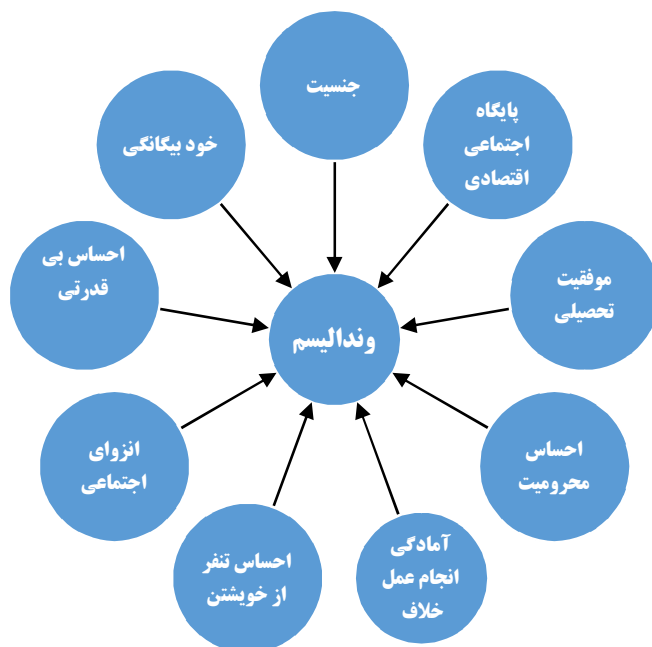
مرتون آنومی یا بی‌هنجاری را به فشاری اطلاق می‌کند که وقتی هنجارهای پذیرفته‌شده با واقعیت اجتماعی در ستیزند بر افراد وارد می‌آید. این ساختارهای اجتماعی هستند که انسان را زیر فشار می‌گذارند. نظریه فشار ساختاری رفتارهای انحرافی را نتیجه فشارهای جامعه می‌داند که بعضی مردم را وادار به کج روی می‌کند. در نظریه فشار ساختاری، مرتون بر این باور است که انحراف برای این پیش می‌آید که جامعه دست‌یابی به برخی هدف‌ها را تشویق می‌کند ولی وسایل ضروری برای رسیدن به این هدف‌ها را در اختیار همه اعضای جامعه قرار نمی‌دهد در نتیجه برخی افراد یا باید هدف‌های خاصی را برای خود برگزینند و یا برای رسیدن به هدف‌هایی که فرهنگ جامعه‌شناسان تجویز کرده، از وسایل نامشروعی استفاده کنند. پارک و برگس در تبیین انحرافات اجتماعی بر متغیرهایی که با پدیده شهرنشینی ارتباط داشت نظیر زبان، قومیت، مهاجرت، حوزه‌های سکونتگاهی و تراکم جمعیت تمرکز کردند. جامعه‌شناسان مکتب شیکاگو از آغاز قرن بیستم برخی از رفتارهای انحرافی نظیر خودکشی، طلاق و فحشا را در شهر شیکاگو با هدف تأثیر عوامل جمعیت شناختی مانند سن، بعد خانوار، تراکم جمعیت و مهاجرت و عوامل بوم‌شناختی نظیر قومیت، نژاد و محل سکونت بر بی‌سازمانی اجتماعی تأکید نموده و جرم و بزهکاری را مطالعه کردند. پارک بر این باور

است که نواحی شهری از انگیزه‌ها و غرایز ساکنان ممانعت می‌کند و انحرافات اجتماعی را سبب می‌شود. سازمان فیزیکی شهر تأثیری عمیق بر الگوهای فرهنگی - اجتماعی زندگی شهری دارد. برگس بر اساس نظریه‌اش تحت عنوان الگوی نوع آرمانی از پنج منطقه سکونت‌گاهی نام می‌برد که عبارت‌اند از تجاری، انتقالی، سکونت‌گاهی کارگران، سکونت‌گاهی طبقه متوسط و منطقه با کم‌ترین جرم. برگس معتقد بود که توسعه شهر همانند دوایر متحدالمرکزی شکل می‌گیرد که در هر یک از این دایره‌ها فعالیت خاص در جریان است (ستوده، ۱۳۸۵).

جرج ولد از صاحب‌نظران مکتب تضاد در دوره‌های اخیر معتقد است که بزهکاری محصول ستیز اجتماعی است. ولد تحت تأثیر زیمل در مورد کشاکش گروهی سعی در تبیین بزهکاری در وضعیت‌هایی که نابرابری سیاسی و اجتماعی حاکم است دارد (اشرف، ۲۰۰۸: ۱۳۵۵). ولد در نظریه خود توجه خاصی به موقعیت‌هایی نظیر جنگ، بزهکاری‌های ناشی از آن و یا بزهکاری‌های ناشی از اختلاف کارگر و کارفرما یا بزهکاری‌های ناشی از مخالفت با نظام موجود دارد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۱۶-۱۱۵). نظریه‌های فمینیستی به تمایز جنسیتی در رفتار انحرافی باور دارند. در چارچوب رویکرد فمینیستی نظام پدرسالاری بر جوامع بشری مسلط است. مردان در نظام پدرسالاری بر زنان تسلط دارند. اغلب فمینیست‌ها معتقدند که جنسیت بیش از آنکه پدیده‌ای ژنتیکی باشد، اجتماعی است (ستوده، ۱۳۸۵). بر اساس مطالعات و پژوهش‌های انجام گرفته در این حوزه که تعداد محدودی از آن‌ها در پیشینه تحقیق بررسی شد و همچنین مبانی نظری پژوهش، اکنون می‌توان چارچوب نظری پژوهش را در قالب مدل پژوهشی به شکل زیر طراحی کرد. در این مدل تأثیر عواملی مانند جنسیت، پایگاه اجتماعی - اقتصادی والدین، موفقیت تحصیلی، احساس محرومیت نسبی، آمادگی برای انجام عمل خلاف (بی‌هنجاری)، احساس تنفر از خویشان، انزوای اجتماعی، احساس بی‌قدرتی و سرانجام خود بیگانگی دانش‌آموزان منزله متغیرهای مستقل بر آمادگی آن‌ها برای ارتکاب اعمال خرابکاری طراحی شده است. این عوامل در واقع فرضیه‌های تحقیق هستند.

مدل نظری پژوهش

پیشینه تحقیق

نبوی (۱۳۷۴) در تحقیق خود تحت عنوان «بررسی عوامل اجتماعی - اقتصادی مؤثر در شیوع جرایم در جامعه شهری اهواز» که با استفاده از روش پیمایشی انجام داده، با استفاده از نظریه‌های انتقال فرهنگی، آنومی، تعارض فرهنگی، جامعه‌پذیری و نوسازی به ارائه فرضیه‌ها و تنظیم پرسشنامه مبادرت کرده است. وی در این تحقیق نشان داده است که میزان جرم و بزهکاری در گروه‌های سنی متفاوت تغییر می‌کند، بین وضعیت بی‌هنجاری و شدت جرم رابطه معنادار است. سست شدن نظام ارزش‌های سنتی و بایدونبایدها با میزان وقوع جرم رابطه معنادار وجود دارد، در محله‌های حاشیه‌نشینی که نابسامانی اجتماعی شدیدتر است، وقوع جرم بیشتر و میزان جرم در مناطق مختلف شهر متفاوت است.

نیک‌اختر (۱۳۷۸) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی عوامل اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر خرابکاری به‌عنوان نوعی رفتار بزهکارانه در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های

شیراز» پس از انتخاب ۵۶۰ نفر از بین دانش‌آموزان دبیرستانی ۱۹-۱۳ ساله شیراز به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی‌شده خوشه‌ای نشان داده است که بین افزایش سن، پسر بودن فرد، در طبقه پایین اجتماعی قرار داشتن، مهاجر بودن و دارای خانواده نابسامان بودن با ارتکاب رفتار خرابکارانه رابطه مثبت معناداری وجود دارد.

قائم‌فر (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان «بررسی برخی عوامل مؤثر بر وندالیسم با تأکید بر جامعه شهری جهرم» به این نتیجه رسیده است که متغیرهای احساس از خودبیگانگی، احساس محرومیت نسبی، موفقیت تحصیلی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی و جنس رابطه معناداری با وندالیسم دارند.

نقیب‌السادات و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان «نقش امنیت اجتماعی در کاهش میزان انحرافات در بین دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه شهر شوش» به این نتیجه رسیده‌اند که بین میزان انحرافات اخلاقی و اجتماعی با متغیرهای میزان رضایت اجتماعی، احساس امنیت و اعتماد بنیادین رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. همچنین متغیرهای بحران هویت اجتماعی، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی و نیازهای امنیتی با متغیر وابسته همبستگی منفی داشته‌اند. بین متغیرهای ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت با میزان انحرافات اخلاقی و اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد. میانگین میزان انحرافات اخلاقی و اجتماعی برحسب پایگاه اقتصادی اجتماعی متفاوت از همدیگر بوده است. تحلیل رگرسیون نشانگر آن است که متغیرهای مستقل ۹/۲۳ درصد از تغییرات میزان انحرافات اخلاقی و اجتماعی را تبیین نموده و بیشترین تأثیر را به ترتیب متغیرهای میزان رضایت اجتماعی، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی و نیازهای امنیتی داشته‌اند.

کاکلی و ویلیامز (۱۹۷۹)^۱ در تحقیقی با عنوان «تأثیر دستبرد و وندالیسم بر سلامت افراد کهن‌سال» دستبرد به افراد کهن‌سال و تخریب اموال آن‌ها را بررسی کرده‌اند. پژوهشگران به این نتیجه می‌رسند که سلامت جسمی و روانی افراد کهن‌سال قربانی دستبرد و وندالیسم شدیداً تحت تأثیر تجربه آن‌ها از این حادثه قرار می‌گیرد، به طوری که آن‌ها پس از دستیابی مجدد به سلامت از ترک بیمارستان و رفتن به خانه خود ترس دارند.

1- Coakley and Williams

آنه سولان دولین (۱۹۸۷) پژوهشی با عنوان «جنایت و وندالیسم در خوابگاه‌های دانشگاهی: تأییدی بر نظریه تأثیر محیط» انجام داده است و به این نتیجه رسیده است که محیط در گرایش افراد به وندالیسم تأثیر دارد. خوابگاه‌هایی که فضای مناسب‌تری برای سکونت دارند، کمتر قربانی تلاش برای ویرانگری هستند.

«وندالیسم و دستگاه‌های خودکار: عوامل جذب‌کننده دزدان حرفه‌ای و بی‌تجربه» عنوان پژوهشی است که بوک و همکاران (۲۰۰۳) انجام داده‌اند. این پژوهش حاصل تحلیل مطالعات انجام‌گرفته در این زمینه بود. هدف مطالعه بررسی تأثیر جایگاه و محل دستگاه‌های خودکار بر احتمال تخریب این دستگاه‌ها بود. دو گروه در این پژوهش از یکدیگر متمایز شدند: حرفه‌ای‌ها و بی‌تجربه‌ها. هر دو گروه «منطقی» عمل کردند به این معنا که تلاش داشتند شناخته نشوند، درحالی‌که حرفه‌ای‌ها در مقایسه با خام‌دست‌ها از انگیزه‌های اقتصادی بیشتری برخوردار بودند. بی‌تجربه‌ها بیشتر به دستگاه‌های واقع در مدارس، پارک‌ها و خواربارفروشی‌ها دستبرد می‌زدند. محققان به این نتیجه رسیدند که دستبرد افراد بی‌تجربه بیشتر در چارچوب علم روان‌شناختی و جامعه‌شناختی قابل بررسی است، درحالی‌که عمل دزدان حرفه‌ای می‌تواند موضوع بررسی‌های اقتصادی نیز باشد.

اوزن و همکاران (۲۰۰۵) در تحقیقی تحت عنوان «بزهکاری در یک کشور در حال توسعه» (یکی از ایالت‌های کشور ترکیه) باهدف تعیین رفتار خلاف، ویژگی‌های جمعیت‌شناسی اجتماعی و بعضی ویژگی‌های خانواده‌های نوجوانان خلاف‌کار در یک منطقه در حال توسعه را با کشورهای توسعه‌یافته مقایسه کردند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که سطح آموزشی و اقتصادی پائین خانواده، کنترل ناکافی والدین، بعد خانواده، مهاجرت، تکرار خلاف و کشیدن سیگار از جمله عوامل تأثیرگذار بر بزهکاری جوانان هستند. آن‌ها همچنین به این نتیجه رسیدند که بزهکاری نوجوانان نه‌فقط در کشورهای در حال توسعه، بلکه همچنین در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته رو به افزایش است.

جین اورجین (۲۰۰۷) پژوهشی تحت عنوان «بازگشت به وندالیسم: نمایش هنری از آثار کپی شده در کتاب‌خانه محلی» انجام داده است. کتابخانه عمومی شهر سان‌فرانسیسکو در سال ۲۰۰۴ از عموم دعوت کرد از کتاب‌های خسارت‌دیده آثار هنری خلق کنند. ۲۰۰ نفر از این فراخوان استقبال و در ساختن آثار هنری مشارکت کردند.

حاصل این تلاش به شکل مقاله‌ای در اختیار عموم قرار گرفت. محقق این پژوهش را با استفاده از نظریه زمینه‌ای^۱ انجام داد. آثار یک‌سوم از شرکت‌کنندگان بازتاب‌دهنده انگیزه‌ای منفی افرادی است که مرتکب خرابکاری می‌شوند. حدود ۴۰ درصد از افراد شرکت‌کننده خسارات وارده را زمینه‌ساز خلق آثار هنری خود تلقی کردند.

کیریلی تامپسون و همکاران (۲۰۱۲) پژوهشی با عنوان «بررسی پنجره‌های شکسته: بازنگری منابع درباره وندالیسم و دیوارنگاری در صنایع خط آهن» و پیامدهای اقتصادی آن برای شرکت راه‌آهن و تحمیل هزینه به مسافران پرداختند. آن‌ها با تعریف «وندالیسم» و «دیوارنگاری» نخست این دو مفهوم را از یکدیگر متمایز کردند و پس از بررسی تعاریف گوناگون از این دو مقوله، کارهای انجام‌گرفته در این حوزه در اروپا، بریتانیای کبیر، ایالات‌متحده آمریکا و استرالیا را واکاوی کردند. هدف پژوهشگران رسیدن به فرا نظریه درباره موضوع و رسیدن به راهکاری راهبردی برای مطالعه «وندالیسم» و «دیوارنگاری» بود.

ریچارد و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «میزان و آگاهی از خسارات وارده به درخت‌های کنار خیابان‌ها از طریق وندالیسم در شهرهای کوچک استان دماغه شرقی - افریقای جنوبی» خسارات ناشی از وندالیسم به درخت‌های کنار خیابان ۱۱ شهر کوچک واقع در استان دماغه شرقی کشور افریقای جنوبی را بررسی کرده‌اند. هدف آن‌ها از این پژوهش بررسی میزان سنجش آگاهی و توجه مردم محل و پلیس به پیامدهای اقتصادی و زیست‌محیطی وارد کردن خسارت به درخت‌های کنار خیابان‌ها بود.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی انجام گرفت. ابزار تحقیق جهت جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته بود که بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت طراحی شدند. جهت تعیین اعتبار ابزار تحقیق از اعتبار صوری استفاده شد و طی آن، ابزار تحقیق در اختیار داوران متخصص قرار گرفت و از آنان خواسته شد در خصوص صحت ابزار، نظر بدهند و با اعمال برخی اصلاحات موردنظر داوران، ابزار تحقیق نهایی شد. برای تعیین پایایی ابزار تحقیق با توجه به نحوه سنجش متغیرها از ضریب آلفا کرانباخ

1- grounded theory

استفاده گردید که مقدار آن برای متغیر وابسته گرایش به رفتار وندالیستی (۰/۸۴)، بی‌هنجاری (۰/۶۳)، احساس بی‌قدرتی (۰/۶۰)، محرومیت نسبی (۰/۷۰)، تنفر از خویشان (۰/۵۱)، احساس انزوای اجتماعی (۰/۵۰) و احساس ازخودبیگانگی (۰/۷۰) تعیین گردید. جامعه آماری، کلیه دانش‌آموزان متوسطه شهر یاسوج است که تعداد آن‌ها ۷۴۸۳ می‌باشد. اندازه نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، ۳۶۶ نفر تعیین و برای انجام نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده گردید. برای تجزیه و تحلیل از میانگین، میانه، همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

الف: یافته‌های توصیفی

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب جنسیت

جنس	فراوانی	در صد
پسر	۱۸۸	۵۱.۴
دختر	۱۷۸	۴۸.۶
جمع کل	۳۶۶	۱۰۰

جدول شماره (۲): توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سن

سن	فراوانی	در صد
۱۴	۱۱	۳
۱۵	۷۹	۲۱.۶
۱۶	۹۴	۲۵.۷
۱۷	۹۳	۲۵.۴
۱۸	۶۰	۱۶.۴
۱۹	۲۹	۷.۹
کل	۳۶۶	۱۰۰

جدول شماره (۳): توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب متغیر سواد

تحصیلات	فراوانی	در صد
اول	۱۱۵	۳۱.۴
دوم	۸۰	۲۱.۹
سوم	۱۰۶	۲۹
چهارم	۶۴	۱۷.۵
بی‌جواب	۱	۰.۳
کل	۳۶۶	۱۰۰

ب: تحلیل استنباطی داده‌ها

فرضیه اول: دختران و پسران به لحاظ گرایش به رفتار وندالیستی تفاوت دارند.

جدول شماره (۴): بررسی تفاوت دختران و پسران در رفتار وندالیستی

جنس	فراوانی	میانگین گرایش به رفتار وندالیستی	T	sig
زن	۱۷۸	۱۴.۴	-۱۰.۵	۰/۰۰۰
مرد	۱۸۸	۲۱.۹		

مقدار تی به دست آمده ۱۰/۵- هست و تفاوت بین میانگین‌ها از لحاظ آماری در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار است. نتایج جدول شماره چهار نشان می‌دهد که میانگین مربوط به رفتار وندالیستی در بین پسران بیشتر است.

فرضیه دوم: بین پایگاه اجتماعی اقتصادی و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۵): بررسی رابطه پایگاه اقتصادی اجتماعی و رفتار وندالیستی

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
پایگاه اجتماعی اقتصادی و وندالیسم	-۰/۲۶۱	۰/۰۰۰

همان‌گونه که در جدول شماره پنج مشاهده می‌شود، مقدار ضریب همبستگی -۰/۲۶۱- است که در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار هست؛ بنابراین، هر چه فرد از پایگاه اجتماعی اقتصادی بالاتری برخوردار باشد، گرایش به رفتار وندالیستی در وی کمتر است.

فرضیه سوم: بین موفقیت تحصیلی و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۶): بررسی رابطه موفقیت تحصیلی و گرایش به رفتار وندالیستی

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
موفقیت تحصیلی و وندالیسم	-۰/۱۹۹	۰/۰۰۰

همان‌گونه که در جدول شماره شش مشاهده می‌شود، مقدار ضریب همبستگی برای متغیر موفقیت تحصیلی و گرایش به رفتار وندالیستی -۰/۱۹۹- که در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار هست. بدین معنی که هر چه فرد به لحاظ تحصیلی موفق‌تر باشد، گرایش کمتری نسبت به رفتار وندالیستی دارد.

فرضیه چهارم: بین احساس محرومیت نسبی و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۷): بررسی رابطه احساس محرومیت نسبی و رفتار وندالیستی

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
احساس محرومیت نسبی و وندالیسم	۰/۴۰۸	۰/۰۰۰

همان طور که در جدول بالا مشاهده می شود، احساس محرومیت نسبی با گرایش به رفتار وندالیستی همبستگی دارد و ضریب همبستگی دو متغیر مذکور ۰/۴۰۸ که در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار است و رابطه بین آن ها مثبت و مستقیم است؛ یعنی هرچه محرومیت نسبی بیشتر باشد رفتار وندالیستی بیشتر خواهد بود.

فرضیه پنجم: بین بی هنجاری و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۸): بررسی رابطه بی هنجاری و رفتار وندالیستی

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
بی هنجاری و وندالیسم	۰/۳۶۸	۰/۰۰۰

در جدول شماره هشت مشاهده می شود که مقدار ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه بین متغیر آمادگی برای انجام عمل (بی هنجاری) و رفتار وندالیستی مساوی ۰/۳۶۸ که در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار هست؛ بنابراین، هرچه بی هنجاری بیشتر باشد گرایش به رفتار وندالیستی نیز بیشتر است.

فرضیه ششم: بین احساس تنفر از خویشان و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۹): بررسی رابطه احساس تنفر از خویشان و وندالیسم

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
احساس تنفر از خویشان و وندالیسم	۰/۴۶۶	۰/۰۰۰

در جدول شماره نه مشاهده می شود که مقدار ضریب همبستگی برای رابطه متغیر احساس تنفر از خویشان و متغیر گرایش به رفتار وندالیستی، ۰/۴۶۶ است که در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار است؛ یعنی هرچه سطح تنفر از خویشان بالاتر باشد گرایش به رفتار وندالیستی بیشتر است.

فرضیه هفتم: بین احساس انزوای اجتماعی و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۱۰): بررسی رابطه احساس انزوای اجتماعی و وندالیسم

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
احساس انزوای اجتماعی و وندالیسم	۰/۱۶۳	۰/۰۰۲

همان‌گونه که در جدول شماره ده مشاهده می‌شود، مقدار همبستگی پیرسون برای رابطه متغیر احساس انزوای اجتماعی با متغیر وندالیسم ۰/۱۶۳ است و در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنادار است؛ یعنی هر چه احساس انزوای اجتماعی بالاتر باشد گرایش به رفتار وندالیستی بیشتر است.

فرضیه هشتم: بین احساس بی‌قدرتی و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۱۱): بررسی رابطه احساس بی‌قدرتی و وندالیسم

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
احساس بی‌قدرتی و وندالیسم	۰/۲۶۳	۰/۰۰۰

بر اساس داده‌های جدول شماره یازده، مقدار ضریب همبستگی برای رابطه بین متغیر احساس بی‌قدرتی و متغیر رفتار وندالیستی ۰/۲۶۳ هست که در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار است؛ یعنی هرچه احساس بی‌قدرتی بیشتر باشد گرایش به رفتار وندالیستی بیشتر است.

فرضیه نهم: بین احساس از خودبیگانگی و گرایش به رفتار وندالیستی رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۱۲): بررسی رابطه احساس از خودبیگانگی و وندالیسم

متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
احساس از خودبیگانگی و وندالیسم	۰/۴۹۴	۰/۰۰۰

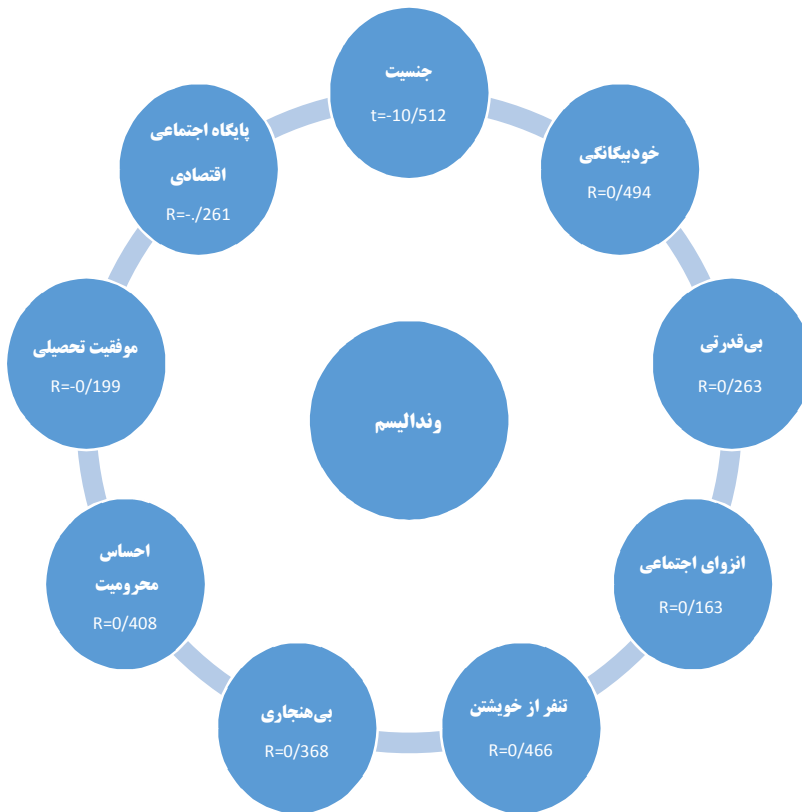
بر اساس داده‌های جدول شماره دوازده، ضریب همبستگی برای رابطه از خودبیگانگی (مجموع نمرات چهار خرده مقیاس احساس بی‌قدرتی، احساس انزوای اجتماعی، احساس بی‌هنجاری و احساس تنفر از خویشتن) و رفتار وندالیستی ۰/۴۹۴ است که در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنادار است. بر این اساس، هرچه احساس از خودبیگانگی بیشتر باشد، رفتار وندالیستی بیشتر است.

جدول شماره (۱۳): تجزیه واریانس رگرسیون چند متغیره گرایش به رفتار وندالیستی

منبع تغییرات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	Sig	R	R ²
اثر رگرسیون	۷	۷۹۱۷.۱۵۵	۱۱۳۱.۰۲۲	۲۹/۳	۰/۰۰۰	۰/۶۱۱	۰/۳۷۴
باقی مانده	۳۴۴	۱۳۲۶۲.۳۰۰	۳۸.۵۵۳				
کل	۳۵۱	۲۱۱۷۹.۴۵۵					

برای ساخت معادله رگرسیونی پیش‌بینی میزان گرایش به رفتار وندالیستی، متغیرهایی که در سطح فاصله‌ای بوده‌اند و دارای رابطه با متغیر وابسته بوده‌اند، به‌عنوان متغیر مستقل و میزان گرایش به رفتار وندالیستی به‌عنوان متغیر وابسته وارد شدند. بررسی نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۱۳ بیانگر آن است که متغیرهای پیش‌بین (بی‌هنجاری، احساس بی‌قدرتی، محرومیت نسبی، تنفر از خویشان، احساس انزوای اجتماعی، احساس از خود بیگانگی، جنسیت، پایگاه اقتصادی اجتماعی، موفقیت تحصیلی) قادر هستند در مجموع ۰/۳۷۴ درصد واریانس متغیر وابسته گرایش به رفتار وندالیستی را تبیین نمایند. با توجه به نتایج فوق مدل علی متغیرهای اجتماعی تأثیرگذار بر گرایش جوانان به وندالیسم را می‌توان به شکل زیر طراحی کرد.

نمودار شماره (۲): مدل روابط علی متغیرهای مستقل و وابسته

نتیجه گیری

همان طوری که در چارچوب فرضیه اول مشاهده شد بین جنسیت و گرایش به وندالیسم رابطه معنادار وجود دارد. این یافته با مطالعات نبوی (۱۳۷۴)، نیک اختر (۱۳۷۸)، قائمی (۱۳۸۶)، ریچارد و همکاران (۲۰۱۴) همسو است. در تحقیق حاضر ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر پایگاه اجتماعی اقتصادی و متغیر وندالیسم نشان دهنده رابطه معکوس بین این دو متغیر است؛ یعنی هر چه پایگاه اجتماعی اقتصادی فرد بالاتر باشد گرایش به رفتار وندالیستی در وی کمتر دیده می شود و بالعکس. ارتباط بین وندالیسم با پایگاه اجتماعی اقتصادی جوانان با مطالعات نبوی (۱۳۷۴)، نیک اختر (۱۳۷۸)، قائمی (۱۳۸۶)، نقیب السادات (۱۳۹۱)، بوک و همکاران (۲۰۰۳) و اوزان و همکاران (۲۰۰۵) همسو است.

متغیر سوم، موفقیت تحصیلی است. ضریب همبستگی این متغیر و متغیر وندالیسم از نوع معکوس و منفی است، یعنی هرچه فرد به لحاظ تحصیلی موفق‌تر باشد گرایش کمتری نسبت به رفتار وندالیستی از خود نشان می‌دهد. مطالعات قائمی (۱۳۸۶) و اوزان و همکاران (۲۰۰۵) نیز ارتباط بین رفتار وندالیستی و موفقیت تحصیلی را نشان می‌دهند.

احساس محرومیت نسبی متغیر بعدی است که ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر احساس محرومیت نسبی و متغیر وندالیسم مثبت و مستقیم است؛ یعنی هر چه محرومیت نسبی بیشتر باشد رفتار وندالیستی بیشتر خواهد بود. پژوهش‌های نیک‌اختر (۱۳۷۸)، قائمی (۱۳۸۶) و ریچارد و همکاران (۲۰۱۴) نیز همین رابطه را نشان می‌دهند. در این تحقیق ضریب همبستگی متغیر بی‌هنجاری و شدت وندالیستی معنادار است، یعنی هرچه انحراف از هنجارها و ارزش‌های موجود در جامعه بیشتر باشد گرایش به انجام رفتار وندالیستی بیشتر است؛ یعنی رابطه مثبت بین متغیر بی‌هنجاری و متغیر وندالیستی وجود دارد. نبوی (۱۳۷۴)، نیک‌اختر (۱۳۷۸) و اوزان و همکاران (۲۰۰۵) نیز به همین نتیجه رسیده‌اند.

متغیر ششم، احساس تنفر از خویشان است. در این تحقیق رابطه این دو متغیر مثبت و مستقیم محاسبه شد، یعنی هر چه سطح تنفر از خویشان بالاتر باشد، رفتار وندالیستی بیشتر است. این نتیجه با مطالعات بوک و همکاران (۲۰۰۳) و اورجین (۲۰۰۷) همسو است.

متغیر هفتم، احساس انزوای اجتماعی است. ضریب همبستگی بین متغیر احساس انزوای اجتماعی و متغیر وندالیسم نیز مثبت و رابطه بین دو متغیر معنادار است، یعنی هرچه احساس انزوای اجتماعی بالاتر باشد رفتار وندالیستی فرد بیشتر است. دولین (۱۹۸۷) و اورجین (۲۰۰۷) نیز به همین نتیجه رسیده‌اند.

متغیر هشتم، احساس بی‌قدرتی است که با گرایش به وندالیسم رابطه مستقیم دارد، یعنی هر چه فرد احساس بی‌قدرتی کند، گرایش نسبت به رفتار وندالیستی در او بیشتر است. این نتیجه با مطالعات دولین (۱۹۸۷) و تامپسون (۲۰۱۲) همسو است.

متغیر نهم، احساس از خودبیگانگی است. همان‌طور که اشاره شد، ما برای سنجش احساس از خودبیگانگی چهار متغیر احساس بی‌قدرتی، احساس انزوای اجتماعی،

احساس بی‌هنجاری، احساس تنفر از خویشتن را به‌عنوان شاخص‌های احساس ازخودبیگانگی در نظر گرفتیم که مقدار ضریب همبستگی بین آن‌ها معنادار و رابطه آن‌ها مثبت و مستقیم است؛ یعنی هر چه احساس ازخودبیگانگی بیشتر باشد رفتار وندالیستی نیز بیشتر است. این نتایج با پژوهش‌های قائمی (۱۳۸۶) و تامپسون (۱۹۱۲) همخوانی دارند.

پیشنهادها

مطالعات انجام‌گرفته با زیربنای نظری مستحکم هنوز در این زمینه انجام نگرفته است. بنابراین پیشنهادهای عملی محدودی می‌توان فعلاً ارائه داد.

۱. توصیه می‌شود مطالعاتی با استفاده از چهارچوب‌های نظری قومی‌شناسی، انسان‌شناسی و مطالعات فرهنگی انجام شود تا بتوان منشأ مسائل را بهتر شناخت.
۲. توصیه می‌شود در انتخاب کادر اداری و آموزشی در این منطقه حساسیت‌های قومی ملحوظ شود.
۳. توصیه می‌شود فرایند آموزش شهروندی در این منطقه تقویت شود.

منابع

- احمدی، اصغر؛ صداقت، کامران؛ صباغ، صمد (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین میزان رضایتمندی از امنیت اجتماعی با گرایش به رفتارهای وندالیستی در بین شهروندان تبریز. فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی، سال سوم، شماره سوم، پاییز، صص ۴۹-۶۷.
- احمدی، حبیب (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- اشرف، احمد (۱۳۵۵). کژ رفتاری، مسائل انسانی و آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی.
- امان‌اللهی بهاروند، سکندر (۱۳۹۳). کوچ‌نشینی در ایران (پژوهشی درباره عشایر و ایلات). چاپ هشتم، تهران: نشر آگه.
- پورافکاری، نصراله (۱۳۸۳). نزاع‌های جمعی محلیم. در مجموعه مقالات اولین همایش ملی طرح مسائل جامعه‌شناسی ایران، چاپ اول، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، صص ۳۷۳-۳۸۶.
- چلبی، مسعود؛ مبارکی، محمد (۱۳۸۴). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان. مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۲، صص ۳-۴۴.
- حقی، محمد تقی؛ افشار، زینب (۱۳۸۷). بررسی خشونت و نزاع در ابعاد اجتماعی و فرهنگی در استان کهگیلویه و بویراحمد. مجموعه مقالات اولین همایش تأثیر نزاع بر امنیت اجتماعی، یاسوج: دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کهگیلویه و بویراحمد.
- خیال پرستان، یعقوب (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر نزاع و درگیری‌های محلی در میان روستائینان شهرستان دنا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی دهقان.
- راسخ، کرامت اله (۱۳۹۱). فرهنگ جامع جامعه‌شناسی و علوم انسانی - شامل ۵۰۰۰ مدخل با معادل‌های انگلیسی و آلمانی - در دو جلد. جهرم: دانشگاه آزاد اسلامی واحد جهرم، نوید شیراز.
- ربانی، رسول؛ عباس زاده، محمد؛ نظری، جواد (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی بر گرایش به نزاع جمعی (مطالعه موردی شهرستان‌های منتخب استان ایلام). فصلنامه انتظام اجتماعی، سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۸، صص ۱۰۳-۱۲۶.
- ستوده، هدایت اله (۱۳۸۵). آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات). ویرایش جدید، چاپ شانزدهم، تهران: انتشارات آوای نور.
- صدقی، ذبیح‌الله (۱۳۷۲). عوامل مؤثر در انحرافات اجتماعی با تکیه بر عوامل خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر بزهکاری نوجوانان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

- عبداللهی، محمد؛ چلبی، مسعود (۱۳۷۲). طرح تحقیقی توصیف و تبیین نزاع‌های جمعی در لرستان. لرستان: دفتر امور اجتماعی استانداری لرستان.
- فرجاد، محمدحسین (۱۳۶۹). روان‌شناسی و جامعه‌شناسی جنایی. چاپ اول. تهران: نشر همراه.
- قائمی فر، حسین (۱۳۸۶). بررسی برخی عوامل مؤثر بر وندالیسم با تأکید بر جامعه شهری جهرم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی.
- کسلر، دیرک (۱۳۹۱). نظریه‌های جامعه‌شناسان کلاسیک. ترجمه کرامت اله راسخ، جهرم: دانشگاه آزاد اسلامی.
- محسنی، منوچهر (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. چاپ اول. تهران: انتشارات طهوری.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). وندالیسم. چاپ اول، تهران: انتشارات آن.
- میرفردی، اصغر و دیگران (۱۳۹۰). میزان گرایش به نزاع جمعی در میان مردان ۱۵ تا ۶۵ سال شهرستان بویراحمد و عوامل مؤثر بر آن. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۵، دوره دوم، بهار ۱۳۹۰، صص ۱۴۷-۱۷۷.
- نبوی، عبدالحسین، (۱۳۷۴). بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر در شیوع جرایم در جامعه شهری اهواز. رساله دکتری، تهران: دانشگاه تهران.
- نظری، جواد (۱۳۸۶). تبیین جامعه‌شناختی میزان گرایش به نزاع جمعی در استان ایلام. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- نقیب‌السادات، سید رضا؛ فاتحی دهاقانی، ابوالقاسم؛ فروغیان، پروین (۱۳۹۱). نقش امنیت اجتماعی در کاهش میزان انحرافات در بین دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه شهر شوش. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، سال سوم، شماره هفتم، پاییز ۹۱، صص ۱۲۹-۱۵۰.
- نیک‌اختر، علی (۱۳۷۸). بررسی عوامل اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر خرابکاری به‌عنوان نوعی رفتار بزهکارانه در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- هاشمی، سید ضیاء (۱۳۸۷). بررسی ابعاد فرهنگی و اجتماعی نزاع بر امنیت اجتماعی. مجموعه مقالات اولین همایش تأثیر نزاع بر امنیت اجتماعی، یاسوج: دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کهگیلویه و بویراحمد.
- Buck, Andrew J. and others (2003), "Vandalism of vending machines: Factors that attract professionals and amateurs", Journal of Criminal Justice, Volume 31, Issue 1, January-February 2003, Pages 85-95.

- Coakley, Davis/Woodford-Williams, Eluned (1979), "effects of burglary and Vandalism on the Health of old People", *The Lancet*, Volume 314, Issue 8151, 17 November 1979, Pages 1066-1067
- Devlin, Ann Sloan (1987), "Crime and vandalism in university residence halls: A confirmation of defensible space theory", *Journal of Environmental Psychology*, Volume 7, Issue 1, March 1987, Pages 1-12
- Oggins, Jean (2007), "Reversing Vandalism: Coping themes in a library's community art exhibit", *The Arts in Psychotherapy*, Volume 34, Issue 3, 2007, Pages 263-276.
- Ozen, s. and others (2005), "juvenile delinquency in a developing country: A province example in Turkey". *International of law and psychiatry*, 28: 430, 441.
- Richard, Emma/Shackleton, Chalie M. (2014), "The extent and perceptions of vandalism as a cause of street tree damage in small towns in the Eastern Cape, South Africa", *Urban Forestry & Urban Greening*, Volume 13, Issue 3, 2014, Pages 425-432.
- Ellwood, Charles A. (1912), "Lombroso 's Theory of Crime", *Journal of Criminal Law and Criminology*, Volume 2, Issue 5, PP. 715-723.
- Thompson, Kirrilly and others (2012), "From broken windows to a renovated research agenda: A review of the literature on vandalism and graffiti in the rail industry", *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, Volume 46, Issue 8, October 2012, Pages 1280-1290.

